

interesse. Men man kan ikke sige, at dette stadigt strømmende væld af detailler, af tal og tal og tal, har gjort bogen til munter eller underholdende læsning. For mange tal i en almindelig fremstilling, og ikke mindst saa store tal som der her arbejdes med, virker nærmest bedøvende, og de mange værdifulde undersøgelser og resultater kommer altfor lidt til deres ret, de store udviklingslinier træder altfor lidt frem. Værket kunde have vundet ved en beskæring og ved en stærkere sammenfatning. Det væsentlige kunde have været sagt paa en noget mindre plads.

Johan Hvidtfeldt.

Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark III. 1689—1719. Udgivet af Rigsarkivet ved S. Nygård. (Munksgaard 1941.)

De to tidligere bind af Kronens Skøder, omfattende tiden fra 1535—1688, hører til de kildeudgaver, som er mest benyttet og hyppigst citeret af lokalhistorikere, og det tredje, nu udgivne, bind slutter sig værdigt til sine forgængere. I de 835 sider skødeuddrag fra tiden 1689—1719 fremlægges et omfattende materiale, der er let at udnytte ved hjælp af et udmærket navnerregister.

I et kort forord giver Rigsarkivar Linvald udtryk for den utvivlsomt rigtige opfattelse, at værket ikke alene har betydning for den lokalhistoriske forskning, men ogsaa for studiet af vigtige sider af den indre historie. I første bind kunde man følge de store mageskifter mellem konge og adel, som førte til dannelsen af de vidtstrakte, sammenhængende krongodsomraader, i andet bind var det afstaaelsen af krongodserne efter svenskekrigene, som var det historisk set centrale. I det nu foreliggende bind er omvæltningerne i ejendomsforholdene i tiaarene omkring 1700 af størst interesse. De store afstaaelser af ryttergods fik varig indflydelse paa statens økonomi og bondestandens sociale vilkaar og dermed paa hele landets økonomiske udvikling.

Udgivelsesprincipperne er i det store og hele de samme som i de foregaaende bind. Foruden nogle mindre afvigelser er der een betydningsfuld forandring, som der kan være grund til at notere. Man kan beklage, at udgiverne af de

to første bind har udeladt landgildeangivelserne, det eneste middel man i ældre tid har til med sikkerhed at identificere de enkelte gaarde. Udeladelsen er selvfølgelig udelukkende sket af praktiske grunde. Skulde angivelserne have været medtaget, vilde alle rammer for publikationen være blevet sprængt. Men derfor er manglen ikke mindre følelig, og man maa ofte søge tilbage til de kilder, der ligger til grund for udgaven, hvad der dog ikke er særlig vanskeligt med de gode kildeangivelser, der findes efter hvert uddrag. I tredje bind har den udmærkede og kyndige udgiver, hvor det var muligt, angivet hver enkelt gaards hartkorn, saa man for fremtiden ingen vanskelighed vil have med identificeringen. Et gode, som alle benyttere vil være glade ved.

Johan Hvidtfeldt.

Vendsysselske Aarbøger 1941.

Aarbogens værdifuldeste afhandling er redaktøren, Postmester Klitgaards undersøgelse vedrørende sandflugten i Vendsyssel. Paa grundlag af tingbøger, lensregnskaber og præsteindberetninger gives en indgaaende og nøgtern skildring af de ødelæggelser, som denne plage har foraarsaget gennem aarhundreder. Med rette hævdes det, at aarsagerne næppe skal søges i skovrydning, men at der er tale om havsand, som vinden tørrede og førte med sig ind over land, hvor det igennem tiderne voldte saa mange ulykker. Men mennesket tog kampen op mod naturen og sejrede her som saa tit før og siden i den evigt standende strid. Den første kendte forordning er fra 1539, men det var først i det 19. aarhundrede, at en rationel bekæmpelse af plagen blev til alvor, først og fremmest ved beplantning af sandarealerne.

Lærer P. Christensen fortæller om en vendsysselsk foregangsmand Christen Pedersen, Bratskov Møllegaard, der fra smaa kaar arbejdede sig frem til at blive ejendomsbesidder i ret stor stil, men som blev slaaet ud af de vanskelige tider i 1820erne. Modgangen gav ham et knæk, han mente, der var begaaet uret imod ham, og gennem mange aar førte han talløse retssager. En krank skæbne blev ham til del, som saa mange andre i disse aar. Heller ikke forfatteren Niels Hancke, som August F. Schmidt giver en tiltalende og for-